

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Циклова комісія професійної та практичної підготовки
відділення «Сестринська справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник з навчальної роботи
 Н.О. Брагар

«26» серпня 2025р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни **МЕДСЕСТРИНСЬКА ЕТИКА ТА ДЕНТОЛОГІЯ**

Спеціальність **223 «Медсестринство»**

Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр

Термін підготовки 3 роки 10 місяців

Кількість кредитів 1,5

Загальна кількість годин 45

з них: лекції 18

практичні 12

самостійна робота 15

Програма складена відповідно до
ОПП «Сестринська справа» 2024 р.

Схвалена на засіданні ЦМК

Протокол № 1

від 21 серпня 2025

Голова ЦМК: Складання О.С.

Запоріжжя

Медсестринська етика та дентологія. Робоча навчальна програма з підготовки фахівців освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр напрямку підготовки 223 «Медсестринство». - Запоріжжя, Медичний фаховий коледж ЗДМФУ, 2025. – 17 с.

Укладач: : Тетяна ТАРАНОВА – викладач другої категорії

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета дисципліни «Медсестринська етика та деонтологія» полягає в підготовці медичної сестри до спілкування з пацієнтом і встановлення її ефективною взаємодії. Медсестринська справа належить до соціономічних професій, що ґрунтується на системі людина—людина та потребують дотримання конфіденційності при здійсненні фахових завдань. У медицині та медсестринській справі зокрема виникає багато етичних проблем, що стосуються народження, смерті, трансплантації, клонування, репродуктивного здоров'я тощо, у зв'язку з чим знання етики і деонтології залишаються для медичної сестри актуальними. Під час вивчення дисципліни розглядаються питання медичної етики і деонтології, правового забезпечення професійної діяльності медичного працівника в сучасному суспільстві; основні моделі взаємовідносин у системі лікар—хворий; питання ятрогенії, лікарської помилки, їх причини та профілактика; лікарська таємниця, правові документи, що гарантують дотримання лікарської таємниці в Україні та світі; деонтологічні аспекти захисту права пацієнтів на життя і смерть; особливості деонтологічних підходів в онкології, психіатрії, геронтології, педіатрії; деонтологічні аспекти взаємовідносин лікаря з ВІЛ-інфікованим пацієнтом і пацієнтом, хворим на СНІД.

Програмою передбачені лекції, навчальна практика та самостійна позааудиторна робота студентів.

Заняття проводяться з використанням різних форм роботи (ділові ігри, розв'язування ситуаційних завдань і клінічних ситуацій, тестових завдань тощо). На лекціях доцільно ознайомити студентів із сучасним станом розвитку медсестринства, а саме: реформуванням медсестринської освіти та практики, наказами Міністерства охорони здоров'я України, Етичним кодексом медичної сестри України.

«Медсестринська етика та деонтологія» як навчальна дисципліна:

- інтегрується з такими дисциплінами, як основи психології та міжособистісне спілкування, основи медсестринства, основи права та законодавства в охороні здоров'я, ріст і розвиток людини, репродуктивне здоров'я;
- закладає основи вивчення студентами медсестринства в хірургії, внутрішній медицині, педіатрії, акушерстві, гінекології, онкології, при інфекційних хворобах, медицині катастроф.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні принципи медичної етики та деонтології;
- основні етичні категорії;
- Етичний кодекс медичної сестри України;
- особливості спілкування медичної сестри з пацієнтами різного віку;
- типи діяльності медичної сестри;
- особливості поведінки медичної сестри залежно від типу пацієнта;
- види ятрогенії та методи профілактики їх;
- біоетичні проблеми народження та смерті;

- як дотримуватися принципів конфіденційності;
- як дотримуватися професійної таємниці.

Студенти повинні вміти:

- керуватися в своїй діяльності основними етичними категоріями: обов'язком, гідністю, совістю, честю, відповідальністю;
- створити колегіальні взаємовідносини в медичному колективі;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі;
- використовувати нормативно-правову документацію в професійній діяльності;
- дотримуватися професійної таємниці;
- аналізувати професійні помилки та їх порушення;
- запобігати виникненню конфліктних ситуацій;
- вирішити конфлікт;
- запобігати виникненню ятрогеній;
- визначати термінальні стани;
- надавати психологічну підтримку вмираючому пацієнтові, родичам умираючого (померлого);
- застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи у вирішенні біоетичних проблем сучасної медицини.

Компетенції, які забезпечуються навчальною дисципліною:

Підтримка необхідного для професійної діяльності інтелектуального рівня	- КСО-01
Володіння креативним мисленням	- КСО-02
Володіння системним мисленням	- КСО-03
Вміння передбачати кінцевий результат та наполегливо досягати мети	- КСО-04
Знання критеріїв оцінювання якості результатів діяльності	- КСО-05
Володіння властивостями комунікабельності й адаптивності	- КСО-06
Толерантність по відношенню до думок, поглядів на різні аспекти та характеристику діяльності або (та) об'єкти предметної діяльності	- КСО-07
Доцільна критичність та самокритичність	- КСО-08
Розуміння сутності загальнолюдських проблем з питань збереження природних ресурсів та питань екології	- КСО-09
Базові уявлення про різноманітність об'єктів предмета діяльності	- КЗП-01
Базові уявлення про становлення та формування сфери медичних послуг та медичної допомоги	- КЗП-02
Базові уявлення про інституційні засади розвитку сфери медицини/медсестринства	- КЗП-03
Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації об'єктів предмета діяльності	- КЗП-04

Застосування основних методів аналізу й оцінювання стану об'єктів предмета діяльності, узагальнення результатів аналізу й оцінювання	-	КЗП-05
Застосування сучасних методів роботи з об'єктами предмета діяльності у виробничих умовах	-	КЗП-06
Базові уявлення про основні закономірності й сучасні досягнення в основах теорії та методології організації медичної допомоги та медичних послуг	-	КЗП-07
Базові уявлення про основні види контролю під час надання медичних послуг та медичної допомоги	-	КЗП-08
Застосування на практиці принципів медсестринської етики та деонтології, розуміння соціальних наслідків своєї професійної діяльності, планування й реалізація відповідних заходів	-	КЗП-09
Знання основ правознавства і законодавства України в галузі охорони здоров'я	-	КЗП-10
Виконання робіт відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці	-	КЗП-11
Проведення аналізу та узагальнення результатів діяльності	-	КЗП-12
Комунікативні навички роботи в складі медико-санітарної бригади з метою отримання найкращих результатів	-	КЗП-13
Базові уявлення про напрями забезпечення ефективного розвитку галузі	-	КЗП-14
Розуміння шляхів розвитку медсестринства	-	КЗП-15
Сучасні уявлення про особливості та проблеми розвитку закладів охорони здоров'я	-	КЗП-16
Використання стандартів та нормативних документів для практичного виконання робіт зазначеного профілю	-	КСП-01
Застосування теоретичних знань і практичних умінь щодо підбору та використання обладнання, устаткування та матеріалів для виконання робіт	-	КСП-13
Використання теоретичних знань і практичних умінь з професійно-орієнтованих дисциплін в умовах професійної діяльності	-	КСП-14
Практичне використання комп'ютерних технологій у галузі професійної діяльності	-	КСП-15
Використання знань з гуманітарних, соціально-економічних та природничо-наукових дисциплін під час вирішення практичних завдань щодо надання медичних послуг та медичної допомоги	-	КСП-16
Застосування знань щодо забезпечення виконання стандартів медсестринських маніпуляцій, процедур та планів догляду	-	КСП-17
Використовуючи знання, забезпечувати вдосконалення стандартів медсестринських маніпуляцій, процедур та планів догляду	-	КСП-18

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви розділів і тем	Всього годин	Кількість годин за видами занять			
		З викладачем			с/р, інд/р
		Всього	Лекцій	П/з	
	45	30	18	12	15
Основні принципи та поняття про медичну етику та деонтологію. Професійна поведінка медичної сестри	7	4	2	2	2
Етичні категорії. Етичний кодекс медичної сестри України	8	6	2	2	2
Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етичне оцінювання їх	4	2	2	2	2
Взаємовідносини медичних працівників	5	2	2	—	2
Етичні та деонтологічні проблеми сучасної медичної науки. Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики й деонтології	7	4	4	—	2
Психологічні основи спілкування медичної сестри та пацієнта	8	4	2	2	2
Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта	7	4	2	2	1
Біоетичні проблеми в сучасній медицині	8	4	2	2	2

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Тема 1. Основні принципи та поняття про медичну етику та деонтологію. Професійна поведінка медичної сестри

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 1

План

1. Історія етичних концепцій і вчень.
2. Поняття про медичну етику, її основні завдання.
3. Медична деонтологія як розділ медичної етики, її основні завдання.

Тема 2. Етичні категорії. Етичний кодекс медичної сестри України

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 2

План

1. Основні етичні категорії: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність.
2. Поняття про обов'язок медичної сестри.
3. Почуття гідності, честі і відповідальності — невід'ємна риса характеру медичної сестри.
4. Етичний кодекс медичної сестри України, значення морально-етичних норм в охороні здоров'я населення, роль медичної сестри в дотриманні етичних норм.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

План

1. Складові Етичного кодексу медичної сестри України
2. Клятва Гіппократа.
3. Клятва Ф. Найтінгейл.
4. Права пацієнтів.

Студенти повинні знати:

- основні принципи медичної етики та деонтології;
- основні етичні категорії;
- Етичний кодекс медичної сестри України

Студенти повинні вміти:

- керуватися в своїй діяльності основними етичними категоріями: обов'язком, гідністю, совістю, честю, відповідальністю;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі;
- використовувати нормативно-правову документацію в професійній

діяльності

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

План

1. Основні етичні категорії: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність.

2. Дотримання правил внутрішньої культури поведінки.
3. Дотримання правил зовнішньої культури поведінки.

Студенти повинні знати:

- основні принципи медичної етики та деонтології;
- основні етичні категорії;
- типи діяльності медичної сестри

Студенти повинні вміти:

- керуватися в своїй діяльності основними етичними категоріями: обов'язком, гідністю, совістю, честю, відповідальністю;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі

Тема 3. Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етичне оцінювання їх

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 3

План

1. Об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення помилок у роботі медичної сестри.
2. Порухення медичною сестрою своїх професійних обов'язків: технічні, тактичні, діагностичні.
3. Проступки медичних сестер: цивільні, адміністративні, дисциплінарні.
4. Відповідальність медичних сестер за скоєні проступки: цивільна, адміністративна, дисциплінарна. Кримінальна відповідальність медичних сестер за скоєння злочинів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

План

Об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення помилок у роботі медичної сестри.

Студенти повинні знати:

- типи діяльності медичної сестри;

Студенти повинні вміти:

- аналізувати професійні помилки та їх порушення.

Тема 4. Взаємовідносини медичних працівників

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 4

План

1. Колегіальність у медичному колективі як один із наріжних принципів регулювання стосунків між співробітниками. Медицина в кращих своїх моральних зразках і намаганнях.
2. Концептуальні принципи та засади професійної колегіальності. Фахова взаємоповага, порозуміння та вимогливість до практичної роботи медичних працівників заради інтересів пацієнта.

3. Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю (стаціонар, поліклініка, відділення медсестринського догляду, хоспіс, амбулаторії сімейної медицини тощо).
4. Робота медичної сестри в медико-санітарній бригаді.

Тема 5. Етичні та деонтологічні проблеми сучасної медичної науки. Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики й деонтології

Лекція: 4 год.

ЛЕКЦІЯ 5л1

План

1. Переживання та емоції пацієнтів під час перебування в лікувально-профілактичному закладі.
2. Особливості психоемоційного стану пацієнтів, які вперше захворіли, і у випадку хронічного захворювання.
3. Реакції пацієнтів, що формуються під час хвороби.
4. Значення етико-деонтологічних принципів поведінки медичної сестри для якісного здійснення медсестринського процесу.

ЛЕКЦІЯ 5л2

План

1. Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта.
2. Особливості психотерапевтичного підходу до пацієнта за методом І. Харді (1973).
3. Типи діяльності медичних сестер.
4. Міжособистісні стосунки між медичною сестрою, пацієнтом та його родиною.
5. Практична взаємодовіра як морально-психологічна категорія.
6. Створення доброзичливих, довірливих взаємовідносин — запорука ефективності медсестринського процесу.

Тема 6. Психологічні основи спілкування медичної сестри та пацієнта

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 6

План

1. Особливості спілкування медичної сестри й пацієнта. Проблеми в повсякденній діяльності медичної сестри, пов'язані з доглядом за пацієнтом.
2. Профілактика виникнення конфліктних ситуацій і роль медичної сестри в їх вирішенні.
3. Психогенні фактори та їхній вплив на пацієнтів.
4. Клінічна класифікація типів пацієнта.
5. Тактика медичної сестри залежно від типу пацієнта.
6. Ставлення суспільства, громади, пацієнтів до медичної сестри.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

1. Психодіагностика комунікативної культури медичної сестри.
2. Особливості міжособистісного спілкування медичної сестри і пацієнта.

3. Мовлення — важливий психотерапевтичний засіб впливу на пацієнта.
4. Вербальна та невербальна підтримка пацієнта.

Студенти повинні знати:

- особливості спілкування медичної сестри з пацієнтами різного віку;
- типи діяльності медичної сестри;
- особливості поведінки медичної сестри залежно від типу пацієнта;
- як дотримуватися професійної таємниці.

Студенти повинні вміти:

- створити колегіальні взаємовідносини в медичному колективі;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі;
- запобігати виникненню конфліктних ситуацій;
- вирішити конфлікт;
- визначати термінальні стани;
- надавати психологічну підтримку вмираючому пацієнтові, родичам умираючого (померлого)

Тема 7. Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 7

План

1. Поняття про професійну таємницю.
2. Збереження інформації особистого, інтимного та медичного характеру.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

План

1. Поняття про ятрогенні захворювання. Види ятрогеній
2. Роль психіки у виникненні ятрогеній.
3. Фактори, що зумовлюють виникнення ятрогенних захворювань.
4. Профілактика ятрогеній.

Студенти повинні знати:

- види ятрогеній та методи профілактики їх.

Студенти повинні вміти:

- дотримуватися професійної таємниці;
- запобігати виникненню ятрогеній.

Тема 8. Біоетичні проблеми в сучасній медицині

Лекція: 2 год.

ЛЕКЦІЯ 8

План

1. Біоетичні проблеми народження: штучне запліднення, переривання вагітності, сурогатне материнство, клонування.

2. Етичні проблеми вмирання, реанімації і смерті. Ставлення пацієнта до смерті.
3. Біоетичні проблеми смерті: автопсія, смерть мозку, евтаназія. Трансплантація органів і тканин.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

План

1. Поведінка медичної сестри щодо вмираючого пацієнта.
2. Поведінка медичної сестри щодо родичів вмираючого (померлого) пацієнта.
3. Психологічний захист медичної сестри як засіб профілактики емоційного “згорання”.

Студенти повинні знати:

- біоетичні проблеми народження та смерті;
- як дотримуватися принципів конфіденційності;
- як дотримуватися професійної таємниці.

Студенти повинні вміти:

- визначати термінальні стани;
- надавати психологічну підтримку вмираючому пацієнтові, родичам умиряючого (померлого)

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Дотримуватися правил внутрішньої культури поведінки.
2. Вміти створити колегіальні взаємовідносини на робочому місці.
3. Дотримуватися правил зовнішньої культури поведінки.
4. Керуватися в своїй діяльності такими основними етичними категоріями: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність.
5. Дотримуватися деонтологічних принципів поведінки.
6. Дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі.
7. Використовувати нормативно-правову документацію в професійній діяльності.
8. Уміти працювати в медико-санітарній бригаді.
9. Уміти дотримуватися професійної таємниці.
10. Дотримуватися принципів конфіденційності.
11. Поважати права пацієнта на отримання інформації.
12. Уміти отримати згоду пацієнта на проведення медсестринських втручань.
13. Уміти аналізувати професійні помилки та етичне оцінювання їх.
14. Уміти запобігати виникненню конфліктних ситуацій.
15. Уміти вирішувати конфлікти.
16. Уміти ефективно спілкуватися з пацієнтом.
17. Уміти запобігати виникненню ятрогеній.
18. Уміти визначати термінальні стани.
19. Уміти надати психологічну підтримку вмираючому пацієнту, родичам умираючого (померлого).
20. Уміти застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи під час вирішення біотичних проблем сучасної медицини.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю	2
2	Сучасні етико-нормативні документи	2
3	Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта	2
4	Психологічний захист медичної сестри як засіб профілактики емоційного «згорання»	2
5	Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта	2
6	Особливості спілкування з пацієнтам різного віку. Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами геронтологічних відділень	2
7	Право пацієнта на інформацію. Роль медичної сестри в профілактиці ятрогеній	1
8	Особливості етико-деонтологічної роботи з пацієнтами паліативних відділень і хоспісів	2
	Усього	15

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

1. Оцінка **"відмінно"** виставляється, якщо студент:

- глибоко, ґрунтовно, всебічно та систематизовано засвоїв весь програмний матеріал,
- вичерпно, послідовно, грамотно та логічно його викладає,
- правильно обґрунтовує прийняті рішення, має різнобічні навички, прийоми, виконання практичних робіт, виявляє вміння самостійно узагальнювати та викладати матеріал, не допускаючи помилок,
- видозмінення завдання не викликає у нього складності,
- виявляє знання основної та знайомство з додатковою літературою, передбачених програмою на рівні творчого використання,

2. Оцінка **"добре"** виставляється, якщо студент:

- твердо знає програмний матеріал,
- грамотно і по суті викладає його, не допускає суттєвих неточностей у відповіді на питання,
- може правильно застосувати теоретичні положення і володіє необхідними навичками при виконанні практичних завдань на рівні аналогічного відтворення.

3. Оцінка **"задовільно"** виставляється, якщо студент:

- засвоїв тільки основний матеріал на рівні репродуктивного відтворення, але не знає окремих деталей,
- припускається неточностей,
- недостатньо вірних формулювань,
- порушує послідовність у викладі матеріалу,
- відчуває труднощі під час виконання практичних завдань.

4. Оцінка **"незадовільно"** виставляється, якщо студент:

- не знає значної частини програмного матеріалу,
- допускає суттєві помилки,
- з великим труднощами виконує практичні роботи на рівні нижче репродуктивного відтворення.

Індивідуальне завдання

Підготувати реферат на тему:

1. Медична етика, її завдання.
2. Медична деонтологія, її завдання.
3. Етичний кодекс медичної сестри України.
4. Основні етичні категорії, визначення понять.
5. Об'єктивні і суб'єктивні помилки в роботі медичного працівника.
6. Цивільні, адміністративні і дисциплінарні проступки в діяльності медичних працівників і відповідальність за них.
7. Кримінальна відповідальність у діяльності медичного працівника.
8. Колегіальність у медичному колективі як один із наріжних принципів регулювання стосунків між співробітниками.
9. Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта.
10. Типи медичної сестри.
11. Особливості спілкування медичної сестри і пацієнта.
12. Класифікація типів пацієнтів.
13. Поняття професійної таємниці.
14. Клятва Гіппократа.
15. Клятва Ф. Найтінгейл.
16. Поняття про ятрогенні захворювання.
17. Роль психіки у виникненні ятрогеній.
18. Фактори, що зумовлюють виникнення ятрогенних захворювань.
19. Види ятрогеній залежно від причини їх розвитку.
20. Профілактика ятрогеній.
21. Поведінка щодо вмираючого.
22. Поведінка щодо родичів умираючого (померлого).
23. Біоетичні проблеми народження.
24. Біоетичні проблеми смерті.

Питання до підсумкового контролю:

1. Медична етика, її завдання.
2. Медична деонтологія, її завдання.
3. Етичний кодекс медичної сестри України.
4. Основні етичні категорії, визначення понять.
5. Об'єктивні і суб'єктивні помилки в роботі медичного працівника.
6. Цивільні, адміністративні і дисциплінарні проступки в діяльності медичних працівників і відповідальність за них.
7. Кримінальна відповідальність у діяльності медичного працівника.
8. Колегіальність у медичному колективі як один із наріжних принципів регулювання стосунків між співробітниками.
9. Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта.
10. Типи медичної сестри.
11. Особливості спілкування медичної сестри і пацієнта.
12. Класифікація типів пацієнтів.
13. Поняття професійної таємниці.
14. Клятва Гіппократа.
15. Клятва Ф. Найтінгейл.
16. Поняття про ятрогенні захворювання.
17. Роль психіки у виникненні ятрогеній.
18. Фактори, що зумовлюють виникнення ятрогенних захворювань.
19. Види ятрогеній залежно від причини їх розвитку.
20. Профілактика ятрогеній.
21. Поведінка щодо вмираючого.
22. Поведінка щодо родичів умираючого (померлого).
23. Біоетичні проблеми народження.
24. Біоетичні проблеми смерті.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Ковальова О.М. Деонтологія в медицині : підручник / О.М. Ковальова, Н.А. Сафаргаліна-Корнілова, Н.М. Герасимчук. – К: Медицина, 2018. — 240 с.

Додаткова

Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник. – 3-є вид., випр. – К.: Медицина, 2013. – 200 с.